Nagietek lekarski (Calendula officinalis L.), pazurki (Mazowsze), miesięcznica (Wlkp.), paznokietki (krakowskie) - gatunek rośliny jednorocznej należącej do rodziny astrowatych (Asteraceae Dumort). Prawdopodobnie pochodzi z terenów śródziemnomorskich lub Iranu, gdzie spotykany jest do dzisiaj na stanowiskach naturalnych. Uprawiany w Polsce efemerofit.

Charakterystyka
Pokrój
Roślina zielna.
Łodyga
Wzniesiona, bogato ugałęziona, pokryta miękkimi, gruczołkowatymi włoskami, żeberkowana o charakterystycznym zapachu, wysokość do 50 cm, łatwo łamliwa.
Liście
Skrętoległe, gęsto osadzone, dolne szerokołopatkowate, krótkoogonkowe; górne szerokolancetowate, siedzące, obejmujące łodygę.

Kwiaty
Zebrane w koszyczki na szypułkach, barwy pomarańczowej lub żółtej, kwitnące od kwietnia aż do sierpnia. Kwiaty brzeżne słupkowe (o słupku dwuznamionowym), nibyjęzyczkowe, ustawione w 2-3 szeregach (wyłączając odm. pełnokwiatowe, uważane w uprawie za najcenniejsze), owocujące. Kwiaty wewnętrzne rurkowate, obupłciowe o 5 pręcikach i dolnym słupku, bezpłodne. Koszyczki mają przyjemny, balsamiczny zapach.

Owocem
Jest sierpowato wygięta niełupka. Zewnętrzne niełupki są żółtawobrunatne, z długim prostym noskiem, ku środkowi niełupki stają się jaśniejsze, wygięte, na grzbiecie kolczaste. Roślina sama łatwo się rozsiewa, pozostając na stanowisku szereg lat. Wielkość niełupek jest bardzo zmienna MTN wynosi od 8 do 15 g.

Korzeń
Palowy, mocno rozgałęziony.
Zastosowanie
Roślina ozdobna : uprawiana w ogrodach lub zdziczała.
Sposób uprawy: rozmnaża się ją przez siew (koniec marca, początek kwietnia), zasypując nasiona ziemią na grubość 1 - 1,5 cm.

Roślina lecznicza:
Surowiec zielarski: Kwiaty brzeżne (języczkowe) nagietka (bez dna kwiatostanowego) - Flos Calendule (Flos sine calicis) (Polska farmakopea dopuszcza do obrotu tylko kwiaty języczkowe o pomarańczowej barwie.)
Skład: olejek eteryczny do 0,02%, flawonoidy, kartenoidy, związki trójterpenowe (saponzydy): arnidiol i faradiol, śluzy, związki żywicowe, gorycze, kwas jabłkowy i inne.

Działanie:

Nagietek należy do ziół o nadzwyczajnej mocy. W tym żółtopomarańczowym kwiatku o lepkich i lekko owłosionych listkach tkwi tak potężna siła lecznicza, że należy mu się czołowe miejsce w terapii naturalistycznej. Zastosowanie ma nieomal uniwersalne. Przede wszystkim należy podkreślić tu fakt, potwierdzony badaniami przez uczonych radzieckich, że nagietek posiada w sobie cenne właściwości hamujące wzrost nowotworów przez zdolność wiązania toksycznych związków przemiany materii, czym przyczynia się do wzmacniania sił obronnych ustroju, potrzebnych do zwalczania tej groźnej choroby. W Związku Radzieckim wyprodukowano preparat leczniczy, zawierający: 0,25 g sproszkowanych koszyczków kwiatowych i 0,10 g kwasu nikotynowego - inaczej: witamina PP, która posiada właściwości rozszerzające naczynia krwionośne, Tabletki te o nazwie KN mają działanie antytoksyczne i stosowane są z dobrym skutkiem u chorych z nowotworami przewodu pokarmowego i przełyku. Amerykański uczony dr med. Drwey osiągając dobre efekty lecznicze u pacjentów chorych na raka, uważa nagietek również za doskonały środek profilaktyczny w okresie rekonwalescencji, zwłaszcza po operacyjnym usunięciu nowotworu. Doustnie zażywa się napar z kwiatów nagietka przy schorzeniach przewodu pokarmowego, puchlinie wodnej, schorzeniach wątroby (szczególnie przy niedostatecznym wydzielaniu żółci),
żółtaczce zakaźnej, nowotworach złośliwych (hamuje procesy chorobowe). Bakteriobójcze, antybiotyczne działanie nagietka potwierdziło się w walce z gronkowcem złocistym (Staphylococus aureus
), paciorkowcami, paratyfusem i grzybicą. Stare receptury lecznictwa ludowego, sięgające niekiedy XII wieku podawane niekiedy z ust do ust, stosowane są z dobrym skutkiem do dziś -

co potwierdzają badania naukowe.

Kwiat nagietka stosuje się w różnej formie: w postaci irygacji pomagają leczyć nadżerki macicy, stany zapalne spowodowane przez rzęsistka, upławy.

W postaci; plastrów, wyciągów i maści, stosowany jest zewnętrznie.

Zewnętrznie stosuje się zwykle alkoholowe i olejowe wyciągi z kwiatów nagietka, ponieważ podstawowe związki czynne nie rozpuszczają się w wodzie. Podaje się je w różnych uszkodzeniach skóry, jak kontuzje, rany, wrzody, stłuczenia i obtarcia naskórka, a także w owrzodzeniach żylakowych, zapaleniu skóry, żylakach odbytu, oparzeniach, ranach pooperacyjnych, odmrożeniach, wysypkach skórnych i innych. Stosuje się również na błony śluzowe jako środek przeciwzapalny i bakteriobójczy, przeciw rzęsistkom (irygacje i tampony), a nawet we wczesnych stanach nowotworowych w porozumieniu z onkologiem. Ze względu na właściwości przeciwzapalne i bakteriobójcze nagietek lekarski znalazł zastosowanie także przy leczeniu stanów zapalnych spojówek i przemęczeniu oczu (jest składnikiem niektórych kropli do oczu). Zapobiega nadmiernemu wysuszeniu narządu wzroku i łagodzi jego podrażnienia. Wewnętrznie zaleca się przetwory z nagietka w nieżycie żołądka i jelit, a zwłaszcza w przewlekłym i opornym na inne leki wrzodzie żołądka i dwunastnicy oraz we wrzodziejących zapaleniu jelita grubego. Również w stanach zapalnych dróg żółciowych spowodowanych infekcją, w niedomodze wątroby i upośledzeniu jej czynności po przebytym wirusowym zapaleniu lub uszkodzeniu przez trujące związki (np. toksyny grzybów). Pomocniczo i w skojarzeniu z innymi lekami podaje się je w nieoperacyjnych postaciach raka żołądka, stanach przednowotworowych w przewodzie pokarmowym (np. długo utrzymującym się zapaleniu błon śluzowych, owrzodzeniu z krwawieniami, braku poprawy po innych lekach) itp. Dobre wyniki osiąga się w zaburzeniach miesiączkowania połączonych z bólem, ogólnym osłabieniem, zawrotami głowy, a także w dolegliwościach okresu przekwitania (klimakterium). Należy jednak pamiętać, że w niektórych z wymienionych chorób konieczna jest stała opieka lekarska i okresowe kontrole postępów leczenia. Badania naukowe upoważniają, by zalecać nagietek, w połączeniu z innymi ziołami, do stosowania w ogólnym ubytku sił i odporności na zakażenia bakteryjne i wirusowe oraz przewlekłych i nie poddających się innym lekom dolegliwościach różnych narządów wewnętrznych, w tym także serca.

Roślina kosmetyczna:
Bywa stosowany w kremach gojących dłonie z powodu odmrożenia lub oparzenia. Stosowany także w maseczkach, mleczkach, kremach, pastach, szamponach i olejkach na cerę suchą, łuszczącą się i skłonną do infekcji, zaczerwienienia i pękania.

Ciekawostki
Pierwsze wzmianki o zastosowaniu nagietka w medycynie pochodzą z XII w.
W przeszłości liście były wykorzystywane jako warzywo.
Z kwiatów brzeżnych otrzymuje się barwnik stosowany w przemyśle spożywczym do barwienia tłuszczów (margaryn) i żółtych serów.
Nagietkowi od wieków przypisuje się właściwości magiczne. Jego wysuszone płatki rozsypane

pod łóżkiem czy włożone pod poduszkę w płóciennym woreczku przynosić mają spokojny sen. Noszone zaś w pomarańczowym woreczku na wysokości splotu słonecznego, odpędzać mają wszelkie lęki, zwidy i strachy.
Kwiat nagietka może służyć jako barometr, pozwala bowiem przewidywać pogodę. Jeśli rano przed godziną 9.00 płatki nagietka są rozchylone i ułożone równolegle do ziemi, oznacza, to, że w tym dniu nie będzie deszczu.

Nagietek doceniony był już przez św. Hildegardę z Bringen (XII w.) - benedyktynkę, pierwszą niemiecką mistyczkę, wizjonerkę i płodną pisarkę m.in. autorkę 9 - tomowego traktatu przyrodniczego oraz św. Alberta Wielkiego (XIII w.) - dominikanina, czołowego badacza przyrody w średniowieczu, była to także ulubiona roślina francuskiej pisarki Sidonie Gabrielle Colette, analizującej w swych powieściach psychikę kobiecą.
Należy on do jednorocznych roślin, które rzadko można spotkać w stanie dzikim. Często natomiast występuje w przydomowych ogródkach. Znanych jest ponad 20 jego odmian. Dla celów leczniczych zbieramy nagietek lekarski w postaci ciemnopomarańczowych kwiatów. Ojczyzną występującego w Polsce nagietka są Wyspy Karaibskie, Bałkany i Iran. Spotkać go można również w Australii oraz Japonii. W Europie zagościł w XII wieku.
Kwiaty nagietka są doskonałym surowcem, z którego ma pożytek zarówno medycyna tradycyjna jak i ludowa, homeopatia oraz kosmetyka.
W medycynie ludowej i tradycyjnej stosuje się od wieków przetwory nagietkowe wykorzystując jego różnorodne działanie, między innymi: moczopędne, napotne, oczyszczające, przeciwzapalne i ściągające.
Kwiaty nagietka wykazują ponadto działanie bakteriobójcze (na gronkowce i paciorkowce) oraz grzybobójcze. Wpływają także immunnostymulująco na układ odpornościowy.
Cennymi składnikami kwiatów nagietka są saponiny trójterpentynowe, karotenoidy (karoten, ksantofile, likopen), seskwiterpeny(kalendyna), flawonoidy, a także śluzy, sole mineralne (z przewagą magnezu), witaminy, olejek eteryczny, gorycz - kalendulina i fitoncydy.
Dzięki tym niezwykłym składnikom przetwory nagietka mogą być stosowane w różnych dolegliwościach i chorobach. Dobre efekty uzyskuje się włączając nagietek do terapii w chorobach nowotworowych, w chorobach układu pokarmowego (wrzody żołądka i dwunastnicy, nieżyty jelit, żołądka, wrzodziejące zapalenie jelita grubego), w chorobach wątroby, chorobach kobiecych (skąpe miesiączkowanie, brak miesiączki, czy też krwawienia maciczne, zapalenie przydatków, nadżerki, rzęsistkowica). Kwiaty nagietka wykazują także działanie przeciwbólowe, rozkurczowe na mięśnie gładkie i przeciwzapalne. Jest to niezwykle cenna właściwości zwłaszcza w chorobach kobiecych. Pomocne są w przypadku oparzeń, owrzodzeń żylakowatych, żylakach, wysypkach skórnych, owrzodzeniach jamy ustnej oraz bolących i pękających brodawkach w okresie karmienia.
W kosmetyce naturalnej niezwykle pomocne są przetwory nagietkowe do pielęgnacji cery wrażliwej, skłonnej do podrażnień, zaczerwienień, a także skóry szorstkiej i spękanej. Wyciągi nagietkowe można spotkać w różnych postaciach kosmetyków: kremach, szamponach, odżywkach do włosów (zdrowych i z łupieżem) oraz balsamach do pielęgnacji ciała. W serii Alfa godne polecenia są trzy kosmetyki zawierające wyciąg z nagietka: krem odżywczo - regenerujący, krem nawilżający i śmietanka do demakijażu. Produkty te przeznaczone są do pielęgnacji cery wrażliwej, suchej i mieszanej. Działają łagodząco i stanowią ochronę przed niesprzyjającymi warunkami atmosferycznymi. Homeopatyczny wyciąg z nagietka także występuje w serii A.T.W. Bioregulator. Jest to krem przeznaczony do pielęgnacji skóry twarzy i

ciała, może być stosowany przy trądziku młodzieńczym. Z serii A.T.W. Soft godna polecenia jest maseczka oczyszczająca z wyciągiem z nagietka, która doskonale oczyszcza skórę ze zrogowaciałego naskórka i nadmiaru wydzieliny gruczołów łojowych. Ponadto wspomaga regenerację skóry skłonnej do infekcji i zaczerwienień. Hypoalergiczny żel do higieny intymnej z wyciągiem z nagietka utrzymuje naturalne pH skóry, likwiduje nieprzyjemny zapach wydzielin gruczołów apokrynowych, a także działa wspomagająco w leczeniu intymnych okolic ciała.

Doustnie: stosuje się napary z kwiatów nagietka w proporcji: 1 łyżka ziół na 1 szklankę gorącej wody.

Na ogół pije się 2-3 szklanki naparu w ciągu dnia, powoli małymi łykami. Już po stosunkowo krótkim czasie zauważyć można znaczną poprawę samopoczucia. Maść nagietkowa sporządzona w/g receptury ks. Kneippa ma zastosowanie przy egzemie, oparzeniach - również promieniami ultrafioletowymi i Roentgena - wszelkiego rodzaju trudno gojących się ranach, gdyż posiada działanie antybiotyczne podobne do penicyliny. Maść nagietkowa przyśpiesza także ziarninowanie i naskórkowanie, zalecana jest także przy odleżynach, odmrożeniach, wrzodach i żylakach.

Sposób przyrządzania maści: Maść nagietkowa (Kneipp)

50,0 g świeżych kwiatów nagietka, 150,0 g świeżego ziela nagietka, 150,0 ml spirytusu i 5,0 ml amoniaku 10%, posiekać i macerować 12 godzin. Szczelnie zakryć. Po 12 godzinach przełożyć

masę do 1000,0 g roztopionej maści woskowej i pozostawić 5-8 godzin w temp. 50-60°C.

Inny, prostszy sposób przyrządzania maści nagietkowej, nadającej się także do kremowania twarzy, jest następujący: (Schulz)

2 garści świeżych kwiatów nagietka dodać do 1/2 szklanki wrzącego oleju roślinnego (słoneczn ikowy, sojowy, z oliwek
) trzymać na małym ogniu 1 minutę, dodać 30,0 g lanoliny (
kupić w aptece
) lub z powodu braku - 1-2 tubki Dermosanu" (
kupić w drogeriach
). Do celów kosmetycznych dodać można 1 pudełko kremu Nivea".

Przecedzić przez podwójną jałową gazę do słoiczków. Przechowywać w lodówce. Przy skaleczeniach, oparzeniach, dezynfekcji ran, do płukania gardła przy anginie, stosuje się przeważnie alkoholową nalewkę tych kwiatów. Nalewka taka składa się z:

1 garści świeżych kwiatów, zerwanych przy słonecznej pogodzie i (Nagietek hodowany bywa w ogródkach jako roślina ozdobna
) 1 litra wódki. Nalewkę postawić w ciepłym miejscu na 14 dni. Po tym czasie gotowa jest do użytku.

Trudno gojące się rany i guzy nowotworowe wymywać można równie skutecznie naparem z kwiatów nagietka i skrzypu polnego, wziętych w równych częściach. W dawnych czasach ludność wiejska uważała kwiat nagietka za pewnego rodzaju barometr. Kiedy o godzinie 7 rano kwiatostany nie były jeszcze rozwinięte oznaczało to, że w tym dniu spodziewać się można deszczu. Roślina ta służyła więc za "zapowiadacza" deszczu. Nagietek rośnie najlepiej na wilgotnych, otwartych, słonecznych stanowiskach. Sieje się go jednocześnie z wczesnymi warzywami. Kwiatostany zbiera się przez całe lato co 2-4 dni przy słonecznej pogodzie -- aż do późnej jesieni; najlepiej wtedy, kiedy księżyc zbliża się do pełni, gdyż w tym okresie wszelkie rośliny posiadają największą moc leczniczą. Suszyć nie należy na słońcu, tylko w miejscu przewiewnym, rozkładając kwiaty cienką warstwą np. na szafie, wzruszając je systematycznie i przewracając, by nie dopuścić do pleśnienia. Rośliny nagietka często zakażane bywają szarym nalotem tzw. mączniakiem. Kwiaty z takich roślin nie nadają się do celów leczniczych.

{jcomments off}